

The background image shows a person from the waist down, wearing a grey suit jacket, a white shirt, and dark trousers. They are carrying a brown leather satchel over their shoulder and holding a thick, old book in their right hand. In the foreground, there are black silhouettes of four people: one kneeling on the left, and three others standing and interacting with each other. The text is overlaid on the lower half of the image.

DE GEESTELIJKE BEROEPSHOUDING VAN EEN MISSIONAIR WERKER

J.H. VAN DOLEWEERD

Zending Gereformeerde Gemeenten

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
Inleiding	5
1. Een waarachtig christen	7
2. Een wandel met het Woord	13
3. De gestalte van een dienaar van Christus	19
4. Vol met geschonken liefde	23
5. Geen overmoed maar ootmoed	27
6. Een goede luisterhouding	31
7. Bedeeld met onderscheidingsvermogen	35
8. Met wijsheid en tact	39
Literatuur	42

VOORWOORD

‘Heb acht op uzelf en op de leer, volhard in deze; want dat doende zult gij én uzelf behouden én die u horen’ (1 Tim. 4: 16). Paulus maakt het in zijn brief aan Timotheüs heel duidelijk: het belang van het acht slaan op jezelf, als missionair werker, is groot. Het wordt in dit vers direct verbonden het behoud van jezelf én van degenen onder wie je mag werken! Om deze houding concreet te maken geeft Paulus er praktische adviezen bij, zoals:

‘Beveel deze dingen, en leer ze. Niemand verachte uw jonkheid, maar zijt een voorbeeld der gelovigen in woord, in wandel, in liefde, in de geest, in geloof, in reinheid. Houd aan in het lezen, in het vermanen, in het leren, totdat ik kome. Verzuim de gave niet, die in u is, die u gegeven is door de profetie, met oplegging der handen des ouderlingschaps’ (1 Tim. 4: 11-14).

Ook de missionaire werkers van de 21ste eeuw hebben alle belang bij de blijvende ontwikkeling van deze ‘beroepshouding’. Ook voor hen geldt dat het behoud van én henzelf én van degenen met wie zij werken eraan verbonden is.

In 2009 schreef Jan van Doleweerd de brochure *De geestelijke beroepshouding van een missionair werker*. Hierin wordt deze ‘beroepshouding’ aan de hand van een achttal eigenschappen verder uitgewerkt. In de afgelopen jaren hebben allerlei werkers in Gods Koninkrijk baat gehad bij deze brochure en de waarde ervan onderstreept. Om die reden brengt ZGG deze publicatie graag opnieuw uit. Hierbij is de opmaak aangepast, de lay-out verbeterd en de tekst gecorrigeerd waar nodig. Ook is de brochure digitaal beschikbaar via de website van ZGG.

In de hoop dat dit schijven zijn weg zal vinden, besluit ik met een dringend advies van Paulus: ‘Bedenk deze dingen, wees hierin bezig, opdat uw toenemen openbaar zij in alles’ (1 Tim. 4: 15).

Woerden, januari 2021

Jan-Kees Kooijman

Missioloog & Toeruster Zending Gereformeerde Gemeenten

INLEIDING

Voor een goede taakuitoefening heeft een werker in zending en evangelisatie bepaalde kennis en vaardigheden nodig. In het onderwijs wordt daar het begrip competentie voor gebruikt. Een competentie is een cluster van kennis, vaardigheden en persoonseigenschappen, nodig om in een bepaalde context adequaat te handelen.

Dat werkers in de kerk over bepaalde competenties moeten beschikken, zal niemand ontkennen. Toch kleven er nadelen aan een te nadrukkelijke aandacht hiervoor. Een missionair werker heeft als het goed is meer te bieden dan de voorgeschreven kennis en bekwaamheden. De kwaliteit van het functioneren wordt voor een groot deel immers bepaald door de persoon en zijn of haar wandel met de Heere en Zijn Woord. De noodzaak van persoonlijke bekering en geloof, van een leven in de vreze des Heeren, mag nooit op de achtergrond raken. Deze geestelijke ‘beroepshouding’ is van grote betekenis voor het functioneren als identificatiefiguur.

In deze brochure wordt met wat penseelstreken door middel van een achttal kenmerken of eigenschappen de aanduiding ‘geestelijke beroepshouding’ nadere invulling gegeven. Het gaat om de volgende kenmerken:

1. Een waarachtig christen
 2. Een wandel met het Woord
 3. De gestalte van een dienaar van Christus
 4. Vol met geschonken liefde
 5. Geen overmoed maar ootmoed
 6. Een goede luisterhouding
 7. Bedeeld met onderscheidingsvermogen
 8. Met wijsheid en tact
- Bij de uitwerking van elk kenmerk zijn enkele gespreksvragen toegevoegd.

Fragment van de zalving van David, Frederik Sustris (toegeschreven aan), 1550
penseel in grijs, pen in bruin, zwart krijt, h 410mm × b 325mm

Bron: Rijksstudio op www.rijksmuseum.nl

HOOFDSTUK 1

Een waarachtig christen

En de zalving, die gijlieden van Hem ontvangen hebt, blijft in u, en gij hebt niet van node, dat iemand u lere; maar gelijk dezelfde zalving u leert van alle dingen, zo is zij ook waarachtig, en is geen leugen; en gelijk zij u geleerd heeft, zo zult gij in Hem blijven.

(1 Joh. 2: 27)

Wat is waarachtig? Waarachtig verwijst naar het ware. Niet alleen de naam of de uiterlijke gestalte is van belang, maar vooral de inhoud. Een waarachtig christen is een echt en oprecht christen. Geen volmaakt christen, maar iemand die in alles de bijbelse kenmerken van een christen vertoont. In hem of haar wordt iets zichtbaar van de zalving van Christus en Zijn drie ambten: het profetische in het belijden van Zijn naam, het priesterlijke in het zichzelf tot een levend dankoffer Hem offeren en het koninklijke in het strijden tegen de zonde en de duivel (HC zondag 12 vraag 32).

De catechismus geeft aan de naam christen een positieve inhoud. Zoals de zalfolie op Aärons hoofd gegoten doordrong tot de onderste kledingzoom, zo heeft iedere ware christen deel aan Christus. Christenen (Christianoi) zijn 'discipelen van Christus omdat zij Zijn leer aannamen en beleden; welke met deze naam ook met recht genoemd worden, omdat zij in Hem geloven, zij leden van Zijn lichaam en Zijn zalving deelachtig worden' (Hand. 11: 26; vgl. kanttekeningen).

De christen als profeet

Christenen doen het werk van profeten: zij vermanen, zij wijzen de weg naar de hemel aan. Het profetische spitst zich toe op het 'Zijn naam belijden met daden en woorden'. Dit vraagt om zowel een volstreekte overgave, als om een scherp luisteren naar wat de Heere zegt in Zijn Woord. Nauwkeurig Schriftonderzoek is de basis voor de uitoefening van het profetisch ambt.

Voor de uitoefening van het profetisch ambt is vooral ook genade nodig, 'doorbrekende genade die ons vervrijmoedigt en van alle mensenvrees verlost' (Kersten, 1983, p. 135). Petrus verloochende zijn Meester. Ook onder missionair werkers komt voor

dat gezwezen wordt waar gesproken moet worden en dat gesproken wordt waar gezwezen moet worden.

Bij de profetische bediening hoort een nauwgezette levenswandel, een leven als een dankoffer. Het profetische, priesterlijke en koninklijke is niet van elkaar te scheiden.

De christen als priester

Het priesterlijk ambt richt zich op het 'als een levend dankoffer zichzelf offeren'. Het gaat in dit ambt niet om onze gaven of bekwaamheden, maar om onszelf te offeren. Dat is: ons hele leven met alles erop en eraan wijden aan de Heere en aan onze naaste, in zelfopofferende liefde. Het christenleven is als een voortdurende altaarvlam, een voortdurende zelfverloochening. De zalving van Christus is nodig om niet gericht te zijn op eigen persoon maar alleen op Zijn eer.

Als priesters staan christenen in het ambt van rentmeesters. Ze hebben te beseffen dat leven, geld en goed niet van hen zijn, maar van de Heere, en dat zij het alleen in Zijn naam beheren mogen.

Bij de priesterlijke bediening hoort ook de voorbede en de zegen. In het Oude Testament is het zegenen een voorrecht van priesters (Lev. 9: 22) en koningen (2 Sam. 6: 18). 'Christenen zegenen ook wel en wat heeft dat een kracht als zij het recht doen. Dan zal gezegend zijn die wij zegenen en vervloekt die wij vervloeken' (Gen. 27: 29; Num. 24: 9) (Van Reenen, 1929, p. 168). Christenen zijn voorbidders, als Christus, altijd pleitende op de verdiensten van Christus. Ze zijn voorbidders voor het land en het volk waaronder zij wonen en werken (Jak. 5: 16).

De christen als koning

Het gaat bij dit ambt om een koninklijke wandel in het spoor van Gods geboden. Het koninklijk ambt heeft betrekking op het strijden tegen de zonde en de duivel, op het in de kracht van Christus overwinnaar zijn van satan en zonde en de wereld. Deze strijd is soms geweldig, maar de overwinning is zeker.

Een koning regeert en regeren is ook tucht toepassen. Als het gaat om het ambt aller gelovigen is dat onderlinge tucht: broeders en zusters afhouden van zonden. De koninklijke strijd die goed is, is in de eerste plaats de oorlog die we tegen onszelf verklaren; het gevecht op leven en dood tegen ons zondige ik. Dit is de strijd naar binnen die het meeste inspanning kost.

Christenen zijn tot koningen gemaakt en dit vraagt om een zich koninklijk gedragen. Koninklijk in het houden van een gegeven woord. Koninklijk in het verlenen van gratie, van vergeving, koninklijk in het dragen van onze verliezen en teleurstellingen. Adel verplicht. Er ligt op iedere christen iets van majesteit, al is zijn of haar positie nog zo eenvoudig.

Het koninklijk ambt heeft ook een openbare kant. Een christen kan de openbare zonde

niet verdragen. Hij strijdt tegen het onrecht in de wereld. Corruptie is hem vreemd. Hij komt op voor recht en gerechtigheid (zie bijvoorbeeld Amos en Hosea).

Wedergeboorte

Om de zalving van Christus deelachtig te zijn is wedergeboorte nodig, dat is die vernieuwing, die nieuwe schepping, die opwekking uit de doden en levendmaking, die God zonder ons in ons werkt en die daadwerkelijk doet geloven. Is het voor een missionair werker niet van belang dat hij of zij zich steeds kritisch onderzoekt en beproeft, namelijk hoe het er met dat werkelijk en waarachtig christen-zijn, met die zalving, bijstaat? Het Griekse woord voor beproeven (2 Kor. 13: 5) betekent ook goedkeuren. Beproeven duidt op het onszelf onderwerpen aan het zelfonderzoek, dat uitloopt op een vertroostende goedkeuring (Matthew Henry, 1983, 53).

In de gereformeerde traditie is altijd gewezen op het belang van regelmatig zelfonderzoek. Voor missionair werkers geldt dit misschien wel extra. Het is niet alleen Gods bevel (Klaagl. 3: 40; Zef. 2: 1; 1 Kor. 11: 28), het is tevens zeer nuttig. 'Men wordt gewaar 'wat de gruwelen van het hart zijn' en men leert de wrekende rechtvaardigheid Gods kennen. Men wordt bekommerd, verschrikt, verlegen, men vlucht tot Jezus om rechtvaardigmaking en heiligmaking. Daar komt ernst in het hart. Men wordt genade, licht, leven en geloof gewaar en het is niet te zeggen wat een blijdschap het in het hart verwekt, wat een sterkte het geeft en wat voor nieuwe moed men krijgt' (W. à Brakel, 1985, p. 810-811).

Het belang van een authentiek getuigenis

Een evangelisatieboodschap op papier is een goedkoop getuigenis wanneer het leven van een missionair werker geen getuigenis is. Dit geldt natuurlijk voor alle christenen, maar in sterkere mate voor missionair werkers. Zij worden immers uitgezonden met het doel zich geheel aan dat getuigen te wijden. De verspreiding van folders en andere evangelisatie-lectuur kan een verlegenheid zijn. 'Papieren apostelen zijn vaak nodig, omdat we veel te weinig levende apostelen zijn' (Overduin, 1958, p. 50).

Van missionair werkers die het Evangelie aan anderen brengen, mag verwacht worden dat zij zoeken te leven naar de praktijk van het ABC van het geloof. Zijn de werkers in een zendingsteam jaloers en afgunstig op elkaar? Hebben zij een zekere statushoogmoed? Vallen zij telkens in en over hun menselijke gebreken? Zijn zij misschien onmachtig een geestelijk stempel op de zendingsgemeente te drukken, doordat zij zelf niet gegrepen zijn door het volle Evangelie? Zouden zij de rijke Christus wel anderen kunnen voorhouden, concreet en toegepast, wanneer zij zelf weigeren uit die rijke Christus te leven? Een verschraald geestelijk leven zal meestal gepaard gaan met geestelijk bloedarmoedig (s)preken. Iemand heeft eens gezegd: 'Een mens kan niet meer beweren dan hij bezit.' Beweren wij toch méér, dan ervaart de hoorder dit als onwaarachtig.

Het geloofsleven van een christen gaat op en neer en dat hoeft naar buiten toe niet onzichtbaar te blijven. Is het juist niet van belang dat missionair werkers aan anderen iets laten zien en merken over wat Gods genade vermag en hoe die 'genade of begonnen herstelling' door de Heere in hun leven wordt uitgewerkt? (Boston, 1741, p. 139-240) Christenen hebben hun winters. Als de toevoer verstopt is, zal het geloof er slapend en onwerkzaam bijliggen. Toch worden Gods kinderen door hun vereniging met Christus 'opgeleid van de ene genade tot de andere en dus groeien zij' (Ambrosius, p. 526). De ranken in Christus ingeënt, groeien inwendig, wassende in Christus (Ef. 4: 15), maar ook uitwendig in goede werken, in leven en omgang. Zij groeien omhoog, in hemels-gezindheid (Fil. 3: 20) en naar beneden in onwaardigheid (1 Tim. 1: 15, Spr. 30: 2, 2. Kor. 3: 5, 2 Petr. 2: 21-25).

Onwaarachtigheid of geveinsdheid is een ziekte die geen leven geeft aan de godsdienst, maar deze uiteindelijk zal verteren (vgl. Boston, 1741, p. 226). Oprechtheid of waarachtigheid van genade zal het duurzaam maken, al is het nog zo zwak. 'Waarachtig' houdt in de Bijbel nauw verband met 'eenvoud'. Van de eerste christengemeente wordt geschreven dat zij met elkaar de maaltijden gebruikten, 'met blijdschap en eenvoudigheid des harten' (Hand. 2: 46). Eenvoudigheid betekent ongekunsteld, zonder bijbedoelingen of geheime oogmerken, eerlijk en oprecht. Dat is geen 'natuurlijke' eigenschap, maar een christelijke.

De mens als dienstknecht van God

In het werk van geloof en bekering bedient God Zich van mensen en van tussenmenselijke verhoudingen. Dan bedient Hij zich van de mens zoals hij is, niet als een uitgeholde machine of dood instrument. God gebruikt uitverkoren vaten tot Zijn dienst, al bedenken wij hierbij dat God Zich nooit hierdoor bindt. Zo is het ook Gods soevereine verkiezing geweest om de levende verkondiging door geroepen mensen te laten geschieden.

Iemand die alleen verstandelijk overtuigd is van de waarheid van het Evangelie en die het Evangelie heeft gedevalueerd tot een stel beschouwingen en overleggingen waarmee hij gaat debatteren, raakt de mens niet in zijn hart. Hij speelt krijgertje, maar pakt nooit. Het geheim van de zegen in de zendingsarbeid ligt principieel en fundamenteel in het geheim van Gods soevereine verkiezing en in de wedergeboorte. In de sfeer van de roeping tot geloof en bekering, waarbij de mens als dienstknecht Gods is ingeschakeld, ligt het geheim van onze verantwoordelijkheid. Niet in de 'ware dingen zeggen', maar in 'in de waarheid staan', in het 'uit de waarheid zijn', in het waarachtig christen-zijn.

Gespreksvragen

1. Het profetische, priesterlijke en koninklijke kan niet van elkaar losgemaakt worden. Hoe ligt dit in de praktijk van het zendingswerk?
2. Kun je praktijkvoorbeelden geven van een authentiek getuigenis?
3. Behoort het zegenen ook tot het ambt aller gelovigen? Hoe zegenen we dan een ander concreet? Wanneer mag dat? Wat mogen we ervan verwachten?

Oude vrouw met Bijbel op de schoot, mogelijk de moeder van Rembrandt,
Pieter Louw, naar Rembrandt van Rijn, 1743 - 1800
mezzotint en gravure, h 351mm × b 240mm
Bron: Rijksstudio op www.rijksmuseum.nl

HOOFDSTUK 2

Een wandel met het Woord

Maak mijn voetstappen vast in Uw Woord, en laat geen ongerechtigheid over mij heersen.

(Ps. 119: 133).

Het is voor iedere christen, maar vooral ook voor een missionair werker noodzakelijk zich te oefenen in de omgang met het Woord. Kennis van de Bijbel is een vereiste voor een missionair werker. De *meditatio*, *tentatio* en *oratio* (meditatie, aanvechting en gebed) worden door Luther gebruikt als aanduiding van zijn theologieopvatting: de ware theoloog – lees hier: missionair werker – wordt in zijn ogen gevormd door gebed, meditatie en aanvechting. Luther beroept zich nadrukkelijk hierbij op Psalm 119.

Meditatie

Alleen wie werkelijk en met aandacht heeft geluisterd naar het Woord kan dat Woord aan anderen doorgeven. In de meditatie gaat het ten diepste om de aanduiding van een luisterend leven: een leven waarin een aandachtige opmerkzaamheid is op wat God zegt. Meditatie is de stille overdenking en beschouwing als een oefening van de ziel, die de verborgen gemeenschap met God zoekt en overdenkt.

Al in de vroege rooms-katholieke traditie is er de *lectio continuo*: *lectio* (de lezing), *oratio* (gebed), *meditatio* (meditatie) en *contemplatio* (de contemplatie of beschouwing).

Van oudsher is bij meditatie gedacht aan de handeling van het stille nadenken, het bepeinen van een bepaald gedeelte uit een bijbelboek. Niet dat het de bedoeling is dat de gedachten de vrije loop krijgen. Het juiste mediteren maakt zich niet los van de Bijbel, maar laat zich daardoor leiden en toetst daaraan eigen leven en ervaring.

Herman Witsius (1636-1708) acht meditatie van essentieel belang. Dikwijls roept hij de gemeente op 'in devote meditatie en stilte te neer te zitten en de gedachten te wijden aan de eindeloze omtrek van alle eigenschappen Gods' (De Reuver, 2002, p. 264). Het is zo van belang om dagelijks alle beslommeringen voor een moment te laten liggen en de eenzaamheid te zoeken en door herhaaldelijk lezen en overdenken en bidden met een nederige vrijmoedigheid in Gods gemeenschap binnen te dringen.

Voor goede meditatie is nodig dat men zich voorziet van een bijbeluitgave die verklarende toelichtingen biedt. Bijvoorbeeld een bijbeluitgave met de

kanttekeningen van de Statenvertaling of een bijbelcommentaar zoals de verkorte versie van Matthew Henry.

Belangrijk is dat een missionair werker zich bij het praktiseren van de meditatie oefent in het gebruik van de juiste leesregels om niet in mystiek vaarwater te belanden. Allereerst neemt men de tekstkenmerken in ogenschouw. Wie was de auteur, wie waren de eerste hoorders of lezers? In welke context wordt het woord gesproken? Is het een verhaal, een brief, een rede? De cirkels worden vervolgens steeds breder getrokken.

Bij het zoeken naar uitleg wordt Schrift met Schrift vergeleken. Donkere, moeilijk toegankelijke gedeelten in de Bijbel worden met het licht van duidelijke en heldere tekstgedeelten beschenen. Oude en Nieuwe Testament worden genomen als eenheid. Er wordt gezocht naar de geestelijke strekking van de tekst en de toepassing op eigen leven. Wat zegt het gedeelte over God en over de mens en de verhouding daartussen?

De belijdenis dient als leessleutel, men leest de Bijbel immers in de lijn met de kerk der eeuwen, volgens de regel van de eenheid des geloofs. Als vanzelf glijdt men soms van de Schrift zomaar over naar de belijdenis. Geworteld in het gereformeerd belijden wordt gezocht naar de diepere grondlijnen in de Schrift.

Binnen het geheel van de Schrift vinden we het van belang de volgende hoofdlijnen te accentueren: (1) schepping en zondeval, (2) verkiezing en verbond zoals geopenbaard in het volk van Israël (OT) en voortgezet in het geestelijk Israël, (3) de Bijbel als de van God geopenbaarde heilsgeschiedenis waarin het werk van Jezus Christus in het middelpunt staat (4) de orde des heils die God met Zijn kinderen gaat en (5) de christelijke gemeente gezien als de theocratische gemeenschap, als schepping van het Woord (Van Doleweerd, 2006, p. 269-271).

Er zijn aanvankelijk veel verhinderingen om tot een goede meditatie te komen. Maar voortdurende oefening maakt daarin soepeler, vooral als men telkens de stilte en de regelmaat zoekt. Ook behoort daartoe strenge concentratie van onze gedachten op één punt.

Een missionair werker die geoefend is in de omgang met het Woord zal dit overdragen op anderen. Het wordt hem of haar tot een getuigenis. Hij kan anderen vanuit eigen ervaring onderwijzen en delen wat hij in de Bijbel heeft mogen opdelven.

Aanvechting

Iedere christen zal bij de meditatie ervaren hoe recht, waar, zoet, lieflijk, machtig en troostrijk Gods Woord is (Luther). Toch geldt dat wie mediteert, moet lijden. Dat

komt ook bij Luther weer uit Psalm 119. De satan probeert iedere christen uit de sfeer van het Woord te trekken.

Wat zijn zoal de verzoeken? Verstrooiing, gedachteloosheid, onverschilligheid bij de heiligste verrichtingen, uiterlijke en innerlijke onrust. Denk ook aan het gevoel van verlatenheid en alleenzijn, zoals dat op een zendingsveld vaak ervaren wordt. Tevens valt te denken aan geestelijke dorheid en zwakheid, maar ook aan zeer fijn verborgen hoogmoed.

Het leven en denken met onze naasten biedt ongekende gelegenheden om in zonden te vallen. Geen gebod is daarbij uitgezonderd. Persoonlijke teleurstellingen, eisen aan onszelf te hoog gesteld, populariteit, kortom geheel het dagelijks leven in ons en om ons heen biedt evenveel kansen voor de satan om ons in zijn vangnet te nemen. De catechismus weet van een doodsvijand, die niet slaapt of sluimert (HC zondag 52).

Toch is het diezelfde aanvechting die als hulpmiddel dient om Gods Woord te zoeken en lief te hebben. Door geestelijke oefening kan er dan ook een zekere paraatheid komen tegenover vele verzoeken. Een leven uit het Woord biedt troost, maar ook waakzaamheid.

Gebod

Het derde hulpmiddel, tevens nauw verbonden aan de omgang met de Schrift, is het regelmatige, persoonlijke gebed. Gebed en overdenking horen bij elkaar. God geeft Zijn genade en Heilige Geest alleen aan diegenen die Hem met hartelijk zuchten, zonder ophouden daarom bidden en danken (HC vraag 116). Jezus leert ons in het Onze Vader bidden om alle geestelijke en lichamelijke nooddrift.

Neem als voorbeeld het gebed 'Uw Koninkrijk kome'. De catechismus begint dat uit te leggen met de woorden: 'Regeer ons alzo door Uw Woord en Geest, dat wij ons hoe langer hoe meer aan U onderwerpen.' Woord en Geest zijn de instrumenten van het Koninkrijk. De zendingsgemeente, het zendingswerk en alle betrokkenen worden opgedragen. De uitleg van de Heidelbergse Catechismus bij het Onze Vader is een betrouwbare leidraad voor het persoonlijke gebed.

Een wandel met het Woord

De Heilige Geest bedient zich van meditatie, aanvechting en gebed om genade te schenken. Uiteraard is de Heilige Geest er niet aan gebonden. Meditatie voert gewoonlijk vanzelf tot aanvechting en dat leidt weer tot gebed, al is deze volgorde niet noodzakelijk. Het gaat dikwijls door elkaar heen. Het Woord staat daarbij centraal. Voetius bezigt het volgende gezegde: 'Het lezen zoekt, de meditatie vindt, het gebed vraagt en de contemplatie smaakt' (Voetius, 1996, p. 67).

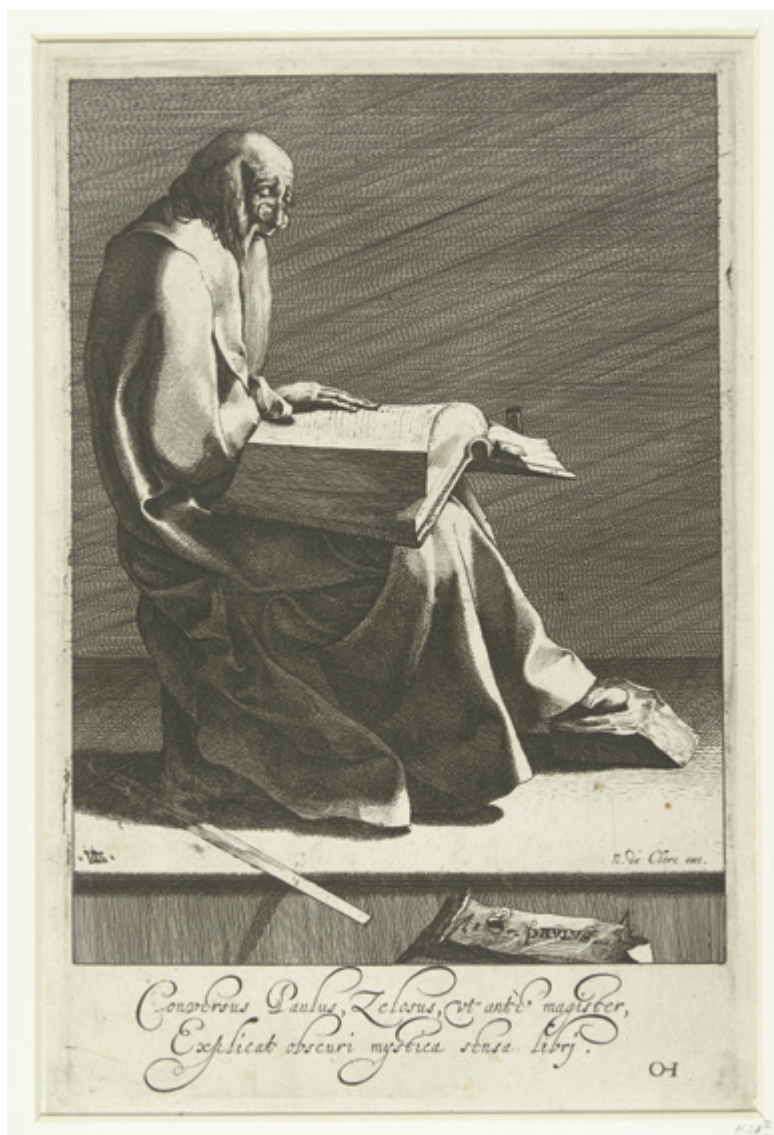
Een missionair werker is gehouden deze middelen te zoeken en te gebruiken. Werkt

een missionair werker in teamverband dan is het goed elkaar aan te sporen zich te oefenen in de juiste omgang met het Woord. In het zendingswerk kunnen ongemerkt andere prioriteiten en andere lectuur de Bijbel en de grondige bestudering ervan van de eerste plaats verdringen.

Gespreksvragen

1. Volgens Luther wordt de ware theoloog - lees hier: missionair werker - gevormd door gebed, meditatie en aanvechting. Hoe sta je tegenover deze opvatting? Wat is jouw eigen ervaring met deze 'drieslag'?
2. Hoe sta je tegenover de uitspraak: 'Mediteren kun je leren'?
3. Hoe zou je nieuwe christenen willen begeleiden in de omgang met het Woord? Bedenk enkele concrete activiteiten.

Apostel Paulus, Jacob de Gheyn (III), 1616 - 1620
 ets en droge naald, h 305mm × b 195mm
 Bron: Rijksstudio op www.rijksmuseum.nl

HOOFDSTUK 3

De gestalte van een dienaar van Christus

Alzo houde ons een ieder mens, als dienaars van Christus, en uitdelers der verborgenheden Gods.

(1 Korinthe 4: 1)

Missionair werkers zijn dienaars, geen hooggeëerde gasten maar knechten, geen leiders maar ondergeschikten behorend tot het 'huispersoneel'. Let wel: geen dienaars van mensen, maar van Koning Christus.

Dienaar

Dat woord 'dienaar' is in sommige vertalingen ook wel vertaald met 'roeier'. Je kunt dan denken aan de galeiroeiers. Er waren verschillende standen onder de roeiers op de galeiboot. Zij die aan het bovendek roeiden, hadden frisse lucht. Op het tussendek was de situatie al slechter en beneden was de situatie zeer beroerd en de hitte ondraaglijk. Spurgeon wekt dienaren in Gods Koninkrijk op om ook onder de slechtste omstandigheden hun eigen leven 'op te offeren' zodat zij als instrumenten mogen meewerken aan de spoedige wederkomst van de grote Caesar (Spurgeon, 1973, p. 3). Iemand vroeg eens: 'Heere, maak mij tot een krijtje in Uw hand.' Als vroeger de meester op school een krijtje gebruikte, gaf hij aanschouwelijk onderwijs. Hij tekende iets uit op het bord. Intussen werd het krijtje kleiner. Missionair werker: een krijtje zijn in de hand van de Meester. Je laten wegschrijven, opdat je leven een tekening mag zijn en iets van het beeld van Christus mag vertonen.

Van Christus

Missionair werkers heten dienaars 'van Christus'. Dat is een belangrijke toevoeging. Dienaren van Christus ontvangen orders van Hogerhand. Zij zijn dus dienaren van het Woord van Christus. Er zijn veel bijbelse voorbeelden uit de evangeliën aan te halen over wat dat in de praktijk kan uitwerken: tegenstand, afwijzing, bedreiging. Het betekent tevens eenzaamheid, zeker op het zendingsveld, dat toch ook een geestelijk slagveld is. De Korintiërs willen hun voorgangers op maat gesneden hebben. Op de maat van de Griekse wijsheidsleraars. Als de Evangeliedienaars zo dom zijn dat ze zich daaraan iets gelegen laten liggen, zijn ze nergens meer. Ze worden elkaars concurrenten; 'strebers'

die elkaar de loef afsteken en er steeds op uit zijn om aan alle verwachtingspatronen te beantwoorden.

Ook een missionair werker kan snel in deze valkuil vallen. Hij of zij kan zich zo verbonden voelen met de mensen waarheen de Heere hem of haar zond, dat in die lijn het dienaarschap van Christus uit het oog verloren wordt. Toch moet een missionair werker zich zoeken te ontworstelen aan deze omklemming. Geen mensendienaar wil hij zijn (vgl. Den Boer, 1993, p. 139)

Zelfverloochening

Dienen vraagt om overgave, om zelfopoffering en dat alles voor de op-bouw van het lichaam. Als Paulus in Filippiensen 2 het geloofslied aanheft over de vernedering van Christus, illustreert hij dat in het vervolg met het voorbeeld van Epafroditus die om het werk van Christus zelfs tot nabij de dood was gekomen, zijn leven niet achtende (Fil. 2: 30). De zendingsweg ligt niet bezaaid met rozen, maar met doornen.

Om echt dienaar van Christus te kunnen zijn, is dus veel genade nodig. Ten diepste dient ook een missionair werker niet graag, maar wordt hij liever op zijn wenken bediend. De mens domineert liever. Zijn naam en faam maken bij hem de dienst uit. Maar in het Koninkrijk van God is dat anders. Het eigen ik moet worden verloochend.

In de christelijke spiritualiteit is de zelfverloochening (abnegatio sui) een belangrijk en klassiek thema. Het druist tegen onze natuur in, want die is bezet met een onmatige zelfliefde. Het zal ook duidelijk zijn dat dit thema heel het christenleven met ons meereist. Maar zonder zelfverloochening kan een mens geen dienaar van Christus zijn. 'Wij moeten voortdurend onze eigen nietigheid en Christus' algenoegzaamheid diep bedenken en door die overdenking moeten we ons 'verheffen' in de kracht van Christus, opdat Hij in ons leve', aldus Teellinck (De Reuver, p. 140).

Gods wil doen

Waaruit bestaat dan de dienst van God? Het antwoord is eenvoudig: de wil van God doen. Of anders gezegd: Gods raad uitdienen. De Heidelbergse Catechismus brengt het bij de uitleg van het Onze Vader als volgt onder woorden bij de bede 'Uw wil geschiede': 'Geef, dat wij en alle mensen onzen eigen wil verzaken, en Uw wil die alleen goed is, zonder enig tegenspreken gehoorzaam zijn' (HC zondag 49).

Hierin is kernachtig uitgedrukt wat dienen is. De negatieve kant: eigen wil verloochenen, eigen begeerte verzaken, niet zichzelf zoeken, niet eigen zin doorzetten, niet zichzelf handhaven, geen eigen voordeel of genot of eer of naam zoeken. Zichzelf wegcijferen. De positieve kant: de wil van God doen. Dat is zichzelf aan de dienst van de Heere geven en vragen: Heere, wat wilt U dat ik doen zal? Dat is zichzelf ter beschikking stellen aan de hemelse Vader en kinderlijk gehoorzaam naar zijn bevelen leven (vgl. De Jager, 1968, p. 340).

Gespreksvragen

1. Kan iemand de houding van een dienaar (aan)leren of helpen bevorderen?
2. Wat vind je moeilijk aan het praktiseren van dienstbaarheid in een zendingscontext? Welke factoren helpen dit te bevorderen of te bemoeilijken?
3. Wat vind je van de volgende stelling: 'Een missionair werker dient onvoorwaardelijk beschikbaar te zijn voor dienst in Gods Koninkrijk.'

Opwekking van Dorkas (Tabita), Jan Luyken, 1708
ets; proefdruk, h 251mm × b 197mm
Bron: Rijksstudio op www.rijksmuseum.nl

HOOFDSTUK 4

Vol met geschonken liefde

Want de liefde van Christus dringt ons.

(2 Kor. 5: 14)

Gods kinderen worden omvat door de liefde van Christus. Het gaat dan om een liefde die geen voorwaarde stelt: onvoorwaardelijk. ‘Een onwaardige vriend mag men niet liefhebben’, zei een bekende Griekse wijsgeer. Zo dachten ook de farizeeërs. Zij groetten die hen groetten. Zij hadden lief die hen liefhadden. Alles op contract, alles à contant betaald. Daarom begrepen zij er niets van dat Jezus sprak van liefde tot onwaardigen, zondaren, vijanden. Zij vonden dit een overtreding van de gangbare burgerregels.

Dure liefde

Christus komt met een dure liefde, een liefde ondanks het feit dat het voorwerp van de liefde onwaardig is. God heeft Zijn volk niet goedkoop lief. Hij heeft Zijn volk in Christus lief, ondanks het feit dat zij in zichzelf vijand van God en verdoemelijk is. Indien God niet liefhad in het wonder van het ‘ondanks’ (namelijk het wonder van het offer op Golgotha), zou niemand ooit voorwerp van Gods liefde kunnen zijn. Brakel omschrijft liefde als ‘een vermakelijke gestalte des harten der kinderen Gods, van God gewrocht, waardoor hun hart uitgestrekt is in begeerten naar vereenigde gemeenschap met hunne naasten, om het beste van hen zoowel te zoeken, als van zichzelf’ (W. à Brakel, p. 527). Alleen degene, die van deze dure offerliefde van God mag leven, begint iets van die liefde mee te delen aan de naaste. Het voorwerp dat door de zon wordt beschenen, wordt warm. De echtheid van het geloof zal blijken uit de liefde. Het geloof heeft niet tot inhoud allerlei waarheden over Christus, maar Christus Zelf als de weg, de waarheid en het leven. De Heilige Schrift zegt dat ‘het geloof door de liefde werkende is’. Er moet dus niets aangevuld worden. Wie gelooft, heeft lief, en indien hij niet liefheeft God én de naaste, dan gelooft hij niet.

Gods eer

Paulus wijdt in de brief aan de Korinthe een heel hoofdstuk aan de liefde. Het gaat daar ook om de liefde die uit God is. Een deelhebben aan deze liefde is nodig om bruidswerver te kunnen zijn (vgl. Joh. 3: 25-36). De ware liefde is vrucht van het geloof. Evangeliseren is: liefde geven, liefde doorgeven, de geloofsliefde die Christus vertolkt.

Evangeliseren is: de liefde van Christus vertolken - de dienende liefde, die zichzelf wegcijfert om anderen tot zegen te zijn - de liefde, waaraan vernedering verbonden is (Fil. 2: 5-7).

Deze liefde heeft Gods eer op het oog. Het is liefde die het lang uithoudt met mensen die zich laatlund en haatdragend opstellen. Het is liefde die er niet beter van zoekt te worden ten koste van anderen. Het is liefde die niet snoevend de neus in de wind steekt. Het is liefde die verstandig handelt, onbaatzuchtig.

Er zijn hypergevoelige naturen die zomaar 'in brand vliegen', mensen met een kort lontje. Ze reageren provocerend, agressief en opvliegend om aan zelfbescherming te doen. Echte liefde leert zich juist kwetsbaar opstellen. Het gaat dan niet om eigen gelijk, nog minder om positie, eer en aanzien. Zij rekent het kwade niet aan, maar zoekt de waarheid. In de liefde worden de dingen die het meest tegen ons zijn, gerelativeerd, en gerelateerd aan het nut dat zij voor ons kunnen afwerpen. Alle dingen moeten medewerken ten goede. 'En wij weten, dat dengenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen, die naar Zijn voornemen geroepen zijn' (Rom. 8: 28).

Naasteliefde

In het geloof neemt de christen niet met zijn verstand wat waarheden aan, maar wordt hij of zij in een geheel vernieuwde relatie tot God en de naaste geplaatst. Deze nieuwe verhouding, waar de natuurlijke mens geen weet van heeft, heeft verstrekende consequenties. God en de naaste zijn voor de waarachtig gelovige een ellips met twee brandpunten geworden omdat 'het eerste en grote gebod' nog een tweede gebod heeft, dat 'aan het eerste gelijk' is. In de uitleving van het geloof door de liefde is de toetssteen of onze liefde tot God echt is, de liefde tot de naaste. Een voorbeeld is de gelijkenis van de schuldenaar van tienduizend talenten die de honderd penningen niet kan kwijtschelden. Johannes schrijft: 'Indien iemand zegt: ik heb God lief, en hij haat zijn broeder, die is een leugenaar' (1 Joh. 4: 20).

Er zijn vormen van 'christelijk' leven waarin het echt-menselijke weinig gestalte krijgt omdat de liefde van Christus niet centraal staat. Er zijn humanisten die tot beschaming van veel christenen zich, horizontaal, méér humaan, méér menselijk gedragen. Toch kent de humanist alleen de halve mens, omdat hij alleen de horizontale liefde tot de naaste kent en niet de verticale liefde tot God. Er zijn helaas ook christenen die slechts de halve mens kennen, omdat zij alleen de verticale liefde tot God en niet de horizontale liefde tot de naaste kennen. In beide gevallen is men zowel de levende God als de echte mens kwijtgeraakt. Het is nodig dat een missionair werker vanuit de Heilige Schrift door genade aan anderen mag laten zien dat iemand door Christus verlost wordt tot een nieuw mens-zijn. Het komt dan vooral op houding aan, op levensgerichtheid.

Geschonken liefde

Aan een missionair werker mag de vraag gesteld worden hoe het er met die geschonken liefde bijstaat. Wie een getuige van Christus wil zijn, moet vrij zijn van narcisme, van zelfingenomenheid.

Narcissus is een figuur uit de Griekse mythologie. Hij was een beeldschone jongeling die gestraft werd door de goden. Hij raakte verliefd op zichzelf. Toen hij zich aan de oever van een rivier eens voorover boog en zichzelf in het water weerspiegeld zag, werd hij zo gefascineerd door zijn eigen beeld, dat hij beide armen uitstreckte om zijn eigen beeltenis te omhelzen en jammerlijk verdronk. Daarna werd hij veranderd in een bloem, de narcis.

Zelfingenomenheid behoort elke getuige van Christus vreemd te zijn. Laat hij of zij het Woord doorgeven met al de warmte van het eigen hart, op zulk een wijze alsof het eigen leven ervan afhangt.

Gespreksvragen

1. Hoe wordt de gestalte van ware liefde zichtbaar voor anderen? Geef concrete voorbeelden.
2. Wat zijn verschillen en overeenkomsten tussen humanistische liefde en christelijke liefde?
3. Hoe kan de liefde van Christus worden aangewakkerd?

Gideon, Johann Sadeler (I), naar Crispijn van den Broeck, 1577
gravure en boekdruk, h 124mm × b 78mm
Bron: Rijksstudio op www.rijksmuseum.nl

HOOFDSTUK 5

Geen overmoed maar ootmoed

Dienende den Heere met alle ootmoedigheid.

(Hand. 20: 19)

Westerse missionair werkers bruisen van organisatietalent. Ze denken ook nu nog zo vaak de wereld naar hun hand te kunnen zetten. Toch is dit niet de bijbelse houding die een missionair werker past. Geen overmoed, maar ootmoed.

Geduld

Geduld is ootmoedig wachten op Gods tijd. Missionair werkers mogen dankbaar zijn wanneer zij het zaad zien ontkiemen omdat dit een profetie en garantie is dat God op Zijn tijd een volle oogst zal geven. Maar zij moeten dikwijls geduldig wachten voordat zij enige vrucht ontdekken. Sommigen worden ongeduldig. Zij willen direct allerlei vruchten zien. 'Maar liever toch een ontkiemend zaad, als teken van waarachtig leven, dan een dood boompje, waaraan allerlei kunstvruchten gaan hangen' (Overduin, p. 63-65).

Een missionair werker moet wensen niets meer dan een instrument in Gods hand te zijn. De Bijbel gebruikt het beeld van de bijl. Duizend bijlen rondom een boom gelegd zullen de boom nooit vellen. Er is een hand nodig om de bijl te hanteren. Eén bijl door Gods hand gebruikt zal de boom van verzet tegen God neerhalen. Duizend muziekinstrumenten zonder de hand die bespeelt, zullen nooit een muziekuitvoering geven (Overduin, p. 64).

In evenwicht

Er zijn twee veel voorkomende valkuilen. De missionair werker wordt overmoedig wanneer hij of zij veel zegen (of schijnbare zegen!) ziet, of moedeloos wanneer de zegen uitblijft. Zowel de overmoedigen (hoogmoedigen) als de moedelozen begaan de fout de zaak van God aan te zien voor hun eigen zaak. Ontmoedigden en overmoedigen hebben geen goed oordeel van hun Schepper en van zichzelf. Het oordeel is uit evenwicht.

Wie bekwaam wil zijn voor de arbeid in Gods wijngaard, moet elke dag opnieuw leren dat hij niet staat voor zijn eigen zaak, maar voor Gods zaak. Dan zal hij of zij in zijn werk moedig én ootmoedig zijn. Moedig en ootmoedig is iemand die zijn uitgangspunt

telkens in God en Zijn beloften mag nemen. Dan heeft hij uitzicht en verlevendigt de hoop en verwachting.

Het is bemoedigend om in dienst genomen te worden van de zaak van God. Deze zaak is geen twijfelachtige zaak. De zaak is reeds beslist op Golgotha, waar het klonk: 'Het is volbracht'. De zaak van Christus behoeft niet meer beslist te worden. Daarom mag men in de evangelisatie het uitgangspunt nemen in de overwinnende Koning, de ruiter op het witte paard 'aan Wie alle macht in de hemel en op de aarde gegeven is'. De volgorde in de wereld is: eerst strijd en dan misschien overwinning. Maar de volgorde in het Koninkrijk Gods is: eerst de overwinning door Christus en dan de strijd.

De zaaier

Ik zag op het verlaten land
een boer, die eenzaam koren zaaide.
Hij ging gebogen en zijn hand
deed stil het groot gebaar, dat zaaide.

Want zaaien is een need'rig werk,
dat in ootmoedigheid geschiede.
En groot is het verborgen werk
van God alleen, Wiens wil geschiede...
W.A.P. Smit

(Oot)moedig

Wanneer Israël Kanaän moet veroveren, mag Israël noch overmoedig noch moedeloos zijn. Het volk moet ootmoedig en moedig zijn, omdat die strijd ten diepste 'de oorlog des Heeren' is. Daarom stelt de Heere de overwinning reeds vast vóórdat Israël strijdt. Bij voorbaat zegt de Heere: 'Ik heb dit land in uw hand gegeven.' Vanuit deze beslissing, vanuit deze overwinning mag Israël gaan strijden. Strijden in het geloof heeft een zeer bijzonder karakter, namelijk het binnenhalen van de overwinning die God reeds verworven heeft. Geloven is immers geloven in God en in Zijn overwinning.

Gideon moet ditzelfde horen. Velen moet Gideon op Gods bevel naar huis sturen. Men zou eens gaan denken dat Israël verlossing brengt in plaats van de Heere. Slechts driehonderd mannen mogen overblijven, die in getal onmogelijk de Midianieten kunnen verslaan. Zij worden eerst grondig ontwapend en dan door de Heere met een naar menselijke maatstaf bespottelijke wapenrusting weer bewapend. En dan pas klinkt het bevel om te gaan strijden vanuit de overwinning: 'Want Ik heb de Midianieten in uw hand gegeven.'

Missionair werkers lijden naar hun gevoel vaak nederlagen omdat zij geen oog hebben voor het uitzonderlijk karakter van elke geloofsstrijd. Met vleselijke wapenen mogen zij in het Koninkrijk Gods niets beginnen. Zij vechten te veel voor een op zichzelf goede

zaak met een verkeerde, wereldse wapenrusting. Eerst algehele ontwapening en dan de bespottelijke bewapening. Pas wanneer je in druk en aanvechting geraakt, leer je hoe nietig je bent.

Geloof

Koning Josafat (1 Kon. 22) moet de heidense volksstammen verdrijven, maar zijn militaire macht is ontoereikend. Hij stuurt als stoottroepen niet de sterkste en zwaarst bewapende mannen voorop, maar een 'zingend mannenkoor', ongewapend en in feestkleding. Ze zingen hun geloof uit: 'Want de goedertierenheid des Heeren is in eeuwigheid.' Naar menselijke maatstaven is dit even waanzinnig en roekeloos als de bewapening van de Gideonsbende met kruiken en fakkels en de rondgang om de muren van Jericho. En toch loopt deze dwaze geloofsstrijd niet uit op een massale zelfmoord, maar op de overwinning, omdat God de strijd reeds beslist had.

Indien de Israëlieten ten tijde van Jericho's verovering, en die uit de tijd van Gideon en Josafat, het Woord Gods niet ernstig hadden geloofd, ze zouden zich nooit aan zo'n gevaarlijk experiment gewaagd hebben. Zij geloofden: 'Wat bij mensen onmogelijk is, is mogelijk bij God.' Wanneer men in de zending dit uitgangspunt van het geloof niet aanvaardt, zal men of moedeloos en bevreesd thuisblijven of overmoedig zélf mensen gaan bekeren en zichzelf de eer van het succes geven.

Missionair werkers moeten zich maar niets verbeelden tegenover de heidense bevolking waaronder zij werken. 'Laat de christenmens liever de minste zijn van allen, niet alleen ten overstaan van God, maar ook van de luyden en zijn gilde / in het college waar hij zit, bij allen waar hij mee handelt en mee omgaat', schrijft Willem Teellinck (De Reuver, p. 143).

Gespreksvragen

1. Is het waar dat missionair werkers geneigd zijn om te snel vruchten te zien? Is het uitzien naar vruchten niet een goede houding?
2. Een Indonesisch theoloog schreef: 'Westerse christenen hebben zich vaak gedragen als een kikker onder een dop van een kokosnoot. Een kikker die altijd onder de dop van een kokosnoot heeft gezeten, weet niet beter dan dat datgene wat hij onder de kokosnoot heeft meegemaakt, voor het leven en voor de wereld is. Westerse christenen hebben er weinig blijk van gegeven te beseffen dat de wereld groter was dan een kokosnotendorp.' Wat vind je van deze uitspraak?
3. Kun je voorbeelden geven uit de praktijk waarbij overmoed veranderde in ootmoed?

Koning Salomo schrijft het Bijbelboek Spreuken, Abraham de Bruyn, naar Gerard van Groeningen, 1577 - 1583
gravure, h 164mm × b 113mm
Bron: Rijksstudio op www.rijksmuseum.nl

HOOFDSTUK 6

Een goede luisterhouding

Wie antwoord geeft, voordat hij hoort, die is het tot dwaasheid en smaad.

(Spr. 18: 13)

Luisteren is de kunst van de liefde, omdat de liefde meeleeft en meelijdt en meeverblijd is met de ander. Spreken missionair werkers niet te snel voor hun beurt? De Spreukendichter zegt: 'Wie antwoord geeft voordat hij hoort, die is het tot dwaasheid en smaad' (Spr. 18: 13). Een spreken voor onze beurt, een voortijdig spreken, zonder enige kennis van de cultuur, voortijdig de handen opleggen, voortijdig oordelen, is dwaas, hoogmoedig en liefdeloos. Dit geldt wel heel bijzonder en dit luistert wel heel nauw wanneer iemand evangeliseert.

Of een mens echt luisteren kan of niet heeft zeker te maken met het type mens, maar het heeft ook te maken met het geestelijke leven. Een mens die luisteren kan, bewijst hiermee dat hij belangstelling heeft voor en verantwoordelijkheid voelt tegenover zijn naaste. Een missionair werker dient zich in de kunst van luisteren te oefenen. Luisteren is een heilige kunst. Er kunnen momenten zijn dat iemand zo vol is van zichzelf, dat er voor de ander geen plaats is, dat men niet kan luisteren.

Aftasten

Iemand die zonder te luisteren als een spraakwaterval over de arme zielen een stortbad van woorden en teksten uitgiet, is in de ogen van Salomo een dwaas. Eigenlijk luisteren deze mensen alleen naar zichzelf en houden zij een monoloog in plaats van een dialoog. Ook wanneer zij direct met het woord van God van wal steken, alsof de woorden Gods een soort magisch geladen machtsspreuken zijn, handelen zij onjuist. Iemand is verkondiger van Gods Woord als hij een boodschap van Godswege kan brengen die past bij die concrete mens in zijn concrete omstandigheden.

Een dokter schrijft geen recept uit zonder naar de klachten van de patiënt te luisteren. De ene patiënt heeft een ander geneesmiddel nodig dan de andere, al komen ze allemaal uit dezelfde apotheek. Zo is Gods Woord de grote apotheek met duizenden middelen tot herstel. Missionair werkers moeten leren luisteren om de juiste diagnose te stellen en daarvoor het juiste geneesmiddel aan te bieden.

Er bestaat een anekdote van een Franse koningin. Zij kreeg bericht dat het volk van Parijs geen brood had. De koningin reageerde op die mededeling in volle ernst met de woorden: 'Waarom eten ze dan geen cake?' Deze reactie sloeg nergens op. Maar iets dergelijks gebeurt in alle mogelijke situaties, ook in contact tussen missionair werkers en de mensen waaronder wordt gewerkt. Er kan geen tweede stem gecomponeerd worden als men de eerste stem niet kent.

Door te luisteren tast een missionair werker af waar de knop van de deur van een mensenziel zich bevindt. Door te luisteren merkt hij op welk niveau de mens leeft om op dat niveau het licht van het Evangelie te ontsteken. Missionair werkers komen niet om het licht van het Woord te brengen op het vlak, waar zij zichzelf nu juist bevinden, om zichzelf te verlichten, maar op het vlak waar de buitenkerkelijke zich bevindt, om hem te belichten met Evangelie.

Vertrouwen

Luisteren is ook vertrouwen kweken. Ook al gaat het uiteindelijk om de betrouwbaarheid van Gods Woord, dit Woord wordt wel overgebracht door bepaalde mensen. Indien er al direct geestelijke kortsluiting ontstaat tussen de boodschapper en de buitenkerkelijke, dan kan de boodschap niet doordringen. Vergeet niet dat ongelovigen vol wantrouwen, vol ressentiment, vol afkeer en soms uitgesproken haat tegenover de christelijke kerk of het christelijk geloof kunnen zitten.

In het luisteren tracht de missionair werker een geestelijk klimaat te scheppen, waarin beide partijen kunnen ademen en worden voorwaarden geschapen voor een waarachtige ontmoeting. Zonder luisteren kan iemand geen misverstanden en vooroordelen wegnemen.

Een missionair werker is gebaat met veel 'blote-voeten-contacten', contacten die plaatsvinden in het gewone dagelijkse leven. Iemand die in de week niet dicht bij de mensen geweest is, kan op zondag Gods Woord niet concreet laten spreken. Hij praat langs de werkelijkheid heen. Hij raakt de kern van de zaak net niet. Hij komt aan de problemen niet toe en verliest zich in goedkope algemeenheden.

Om goed te kunnen spreken, zodat God Zich door middel van de voorganger richten kan tot die speciale mensen in die bepaalde tijd en omstandigheden, zijn twee dingen nodig: allereerst moet men het Woord en vervolgens de werkelijkheid van de mensen goed verstaan. Gods Woord plaatst zich immers niet naast maar midden in het leven van mensen.

Gespreksvragen

1. Hoe kan iemand beter leren luisteren?
2. Geef commentaar bij de uitspraak van Ds. Overduin: 'Missionair werkers komen niet om het licht van het Woord te brengen op het vlak, waar zij zichzelf nu juist bevinden, om zichzelf te verlichten, maar op het vlak waar de buitenkerkelijke zich bevindt, om hem te belichten met Evangelie.'
3. Motiveer waarom het zo belangrijk is dat missionair werkers 'blote voeten-contacten' hebben met de bevolking waaronder zij werken.

Parabel van de tollenaar en de Farizeeër, Abraham de Bruyn,
naar Crispijn van den Broeck, 1583
gravure, h 162mm × b 112mm
Bron: Rijksstudio op www.rijksmuseum.nl

HOOFDSTUK 7

Bedeeld met onderscheidingsvermogen

Maar der volmaakten is de vaste spijs, die door de gewoonheid de zinnen geoefend hebben, tot onderscheiding beide des goeds en des kwaads.

(Hebr. 5: 14)

In de Dordtse Kerkorde wordt voor wie naar art. 8 predikant wenst te worden ‘de gave der onderscheiding (discretie), een helder oordeel om het ware en valse te scheiden’ als één van de vereisten genoemd. Tot de singuliere of bijzondere gaven wordt dus gerekend het geestelijk onderscheidingsvermogen.

De betekenis daarvan is breed. Het gaat zowel om het geestelijk onderscheidingsvermogen in de waarheid van Gods Woord, als om fijne geestelijke voelhorens waar het in het Evangelie en in de wet eigenlijk om gaat, waar de Heilige Schrift de accenten legt, wat de typisch reformatorische vroomheid is, wat waar geloof, ware liefde en vaste hoop is, wat rechtvaardiging en heiliging is.

Toegepast

Onderscheid is nodig om het specifieke van het Evangelie te kunnen vertolken. Wanneer een missionair werker dit onderscheidingsvermogen mist, vervalt hij of zij in nietszeggende algemeenheden, in vaste termen, in clichés of algemene waarheden. Johannes Calvijn zegt terecht: ‘Algemene waarheden stemmen zelfs de meest goddeloze mensen toe, maar wanneer de waarheid concreet en toegepast wordt, dan pas wordt de vijandschap openbaar, en welpen ze met de modder van hun haat.’

Om concreet te kunnen zijn, moet Gods Woord in zijn actualiteit en snijdende ernst worden verstaan en moeten wij de mens, tot wie wij ons met het Woord Gods richten, kennen. En dure mensenkennis bestaat alleen in de zelfkennis. Daarom is de leus ‘We moeten niets anders dan het Woord brengen’ niet compleet. Het gaat om de vraag: ‘Welk Woord uit hét Woord slaat op deze mens in deze situatie?’ Jezus had alleen het Woord Gods te brengen, maar dat Woord was anders voor Nicodémus dan voor de melaatsen, anders voor de tollenaar dan voor de farizeeërs. Dat Woord is nu ook anders voor de Albanees dan voor de Nigeraan, anders voor de atheïst dan voor de religieuze idealist.

Invalspoort

Een missionair werker moet van de Heilige Geest het onderscheidingsvermogen ontvangen met wie men kort en krachtig kan handelen, en met wie men zeer voorzichtig en geduldig moet omgaan. Bij de één kan 'met de deur in huis worden gevallen', bij de ander moet je een lange aanloop nemen. De ene keer zal men iemand met het oordeel van God in het geweten grijpen en de 'schrik des Heeren' over zijn leven brengen en een andere keer zal men 'evangelisch' moeten nodigen. De één zal met het Woord van Christus, de ander met de daad van Christus gegrepen worden. De invalspoorten zijn ongelijk. Calvijn schrijft: 'Wanneer wij iemand zien onder schuldgevoel gebukt en verlangend uitziende naar redding, dan moeten wij hem de barmhartigheid van God prediken, die gereed staat om hem in de armen te sluiten. Staan wij daarentegen tegenover een eigenwijze en halsstarrige, dan moeten wij zijn harde kop met harde hamers stuk slaan, opdat hij zich lere verootmoedigen. Luien moeten worden aangezet als ezels. Zo zullen wij de Schrift voor ieder nuttig kunnen doen zijn' (Commentaar bij Job 26).

De gave der onderscheiding is dat fijne intuïtieve gevoel voor mensen en situaties. Het is deels een kwestie van aanleg en natuurlijke gave, maar ook deels een kwestie van oefening en geestelijke gave. Vandaar dat de tekst in Hebreeën het heeft over 'door de gewooneheid de zinnen ge-oefend hebben'. Het is goed dat missionair werkers fouten durven maken en hiervan willen leren om zo al doende in de praktijk 'de zinnen te oefenen', maar het is tevens ook goed om voorzichtig te zijn en niet te snel handen op te leggen (1 Tim. 5: 22).

Schijnbaar of echt

De gave van het onderscheid is echter niet alleen van toepassing op de benadering, het is ook de gave die zoekt te onderscheiden tussen goed en kwaad, tussen schijnbaar en echt. Niet alles wat zich als evangelisch aandient is werkelijk naar het Evangelie. Onderscheid is de gave die het hart van een ander tracht te doorzien. In het zendingswerk wordt het kennen van het hart van een ander bemoeilijkt door de culturele verschillen. Een missionair werker zal zich moeten toeleggen op het leren van de cultuur van het land, maar ook op het leren kennen van de geestelijke cultuur van de evangelicale zendingsorganisaties. Te gemakkelijk wordt vanuit een gevoel van verbondenheid alles omarmd wat zich als christelijk aandient. Ook op dit punt is het nodig het goede van het kwade te onderscheiden.

Missionair werkers hebben de neiging om pas bekeerde christenen zo gauw mogelijk dienst te laten doen voor Gods Koninkrijk. De Bijbel waarschuwt daarvoor uitdrukkelijk. Timotheüs wordt vermaand tot het ambt van ouderling geen nieuwelings toe te laten (1 Tim. 3: 6). Allicht wordt de pas bekeerde op het zendingsveld overschat en ziet men 'gevoelige genade' aan voor 'gewortelde

genade'. Men vergeet dan dat bloesem nog geen vrucht is. Een kind dat te vroeg aan het werk gezet wordt is later geestelijk en lichamelijk minder bekwaam dan het kind dat zijn tijd van rijpen voor de arbeid moest afwachten en intussen degelijk werd voorbereid. (Van Brummelen, 1991, p. 35-36).

Voor het onderscheidingsvermogen, voor een goede beoordeling of iets goed of slecht is, waar of niet waar, tot opbouw of tot afbraak, is nodig dat er een zekere afstand bewaard wordt. Dat is met ouders ook zo. Ouders kunnen in de valkuil vallen dat zij geen fouten van hun kinderen meer zien. Zij moeten daar soms door anderen op gewezen worden. Missionair werkers die een verantwoorde afstand weten te bewaren met de mensen waaronder ze werken, kunnen beter zien wat het Woord in het leven van mensen uitwerkt. Om goed te kunnen onderscheiden moet er dus een zekere onafhankelijkheid bewaard worden.

Gespreksvragen

1. Motiveer waarom de gave van het onderscheid voor een missionair werker zo van belang is.
2. Bedenk enkele factoren waardoor deze gave middellijkerwijs kan worden bevorderd.
3. Wat zijn de voordelen en nadelen van het aangaan van nauwe vriendschapsbanden met leden uit de plaatselijke bevolking? Waarom is het voor een missionair werker nodig om een zekere onafhankelijkheid te bewaren?

Heilige Jakobus de Meerdere, anoniem, naar Guido Reni, 1595 - 1692
ets met plaattoon, h 97mm × b 78mm
Bron: Rijksstudio op www.rijksmuseum.nl

HOOFDSTUK 8

Met wijsheid en tact

Maar de wijsheid die van boven is, die is ten eerste zuiver, daarna vreedzaam, bescheiden, gezeggelijk, vol van barmhartigheid en van goede vruchten, niet partijdig oordelende, en ongeveinsd.

(Jak. 3: 17)

Ware wijsheid komt voort uit een wedergeboren hart. Zij is vrucht van de Heilige Geest. Ware wijsheid heeft iets van de gestalte van de hemel. Een missionair werker die bedeed is met deze wijsheid heeft in de onderliggende verhoudingen en contacten met anderen een affiniteit voor vrede. Hij of zij is vredezoekend en vredescheppend, vriendelijk en meegaand, meelevend en ook gezeggelijk. Men staat open voor opmerkingen van de bevolking en van collega's. Toch is een wijze missionair werker juist niet een allemansvriend. Ware wijsheid straalt onpartijdigheid uit, juist boven de partijen, niet aan de kant van de een of de ander, maar onder het Woord. Dat mag iedereen weten.

Aanraking

Wijsheid is nauw verbonden met tact. Tact is de slag om in de omgang met anderen op de juiste, gepaste of gewenste wijze op te treden. Het komt van het Latijnse werkwoord *tingo*, dat (aan)raken betekent. In het gesprek raken wij de naaste aan. Het komt er op aan, hoe wij de naaste aanraken. Wij moeten hem zo raken door onze tact, dat daardoor contact ontstaat en geen kortsluiting, waardoor alle lampen kapot slaan, alles in het duister komt en niemand meer wat kan zien.

Tact is goede smaak in het handelen. Tact is het aanraken van de naaste. Dat raken moet soms een heftige botsing zijn voor bepaalde mensen, maar voor anderen een voorzichtig, vriendelijk en zacht aanraken. Een botsing zal in de meeste gevallen wel zeer gevaarlijk zijn, en het contact onmogelijk maken. Je kunt ook net langs een mens heen glijden zonder hem te raken. Dan ben je te 'zachtzinnig'.

Een tactvol en wijs missionair werker weet niet alleen bepaalde moeilijkheden op te lossen, maar ze ook te voorkomen. Natuurlijk kan de tact ontaarden in een handigheid die tegen elke prijs moeilijkheden weet te voorkomen, maar dan wordt de 'oprechtheid van de duiven' opgeofferd aan de 'voorzichtigheid van de slangen' (Matth. 10: 16).

Verschil in aanpak

Er is een verhaal uit de oudheid. Een vorst had een droom. De uitleggers moesten de verklaring geven, en zeiden: 'Het is een droevige droom, want u zult veel smart en rouw doorleven, omdat u al uw familieleden zult zien sterven, en tenslotte zult u ook zelf moeten sterven.' De vorst was woedend en liet al deze uitleggers ter dood brengen. Hij wenste deze jobstijding niet. Toen werd er nog iemand geroepen, en die zei: 'Het is een heerlijke droom, want uw ganse geslacht zal een lang leven en veel welvaart beschoren zijn, en u zult het meeste hiervan kunnen genieten, omdat u het allerlaatst zult sterven.' De vorst was verheugd, en verhief de uitlegger tot grote eer. Eigenlijk hadden beide partijen dezelfde uitleg gegeven.

Ook voor missionair werkers komt het er op aan hoe zij de dingen zeggen. Een tactvol mens weet hoe hij de verschillende mensen moet aanpakken. Dat geldt ook al in de opvoeding van de kinderen in één gezin. De één vraagt om een andere aanpak dan de ander. Elk potje heeft ergens een paar oortjes, men moet alleen weten waar ze zitten. Zo moeten we weten waar we de ander moeten aanpakken.

Een missionair werker zit er volkomen naast wanneer hij of zij zich opwindt en boos wordt omdat de bezochte zo onverschillig is of zoveel onzin verkoopt en zoveel kritiek op kerk en zending heeft. Missionair werkers moeten geen ruzie maken met hun schapen, ze moeten ze liefdevol opzoeken en naar de kudde leiden. 'De mensen waaronder ze werken staan niet tegenover en beneden hen, zodat ze zich tegenover en boven hen gaan verdedigen en handhaven en anderen gaan beschuldigen, maar zij moeten naast hen komen staan, en vooral gezamenlijk onder Christus en Zijn Woord komen' (vgl. Overduin, p. 71-76).

Samen zondaar

Dit naast en zelfs in vele gevallen onder de ander gaan staan, is niet alleen een kwestie van psychologie, maar ook een geestelijke zaak. Om werkelijk een 'ontmoeting' met een medezondaar te bewerkstelligen, moet iemand steeds weer zondaar worden. God eist volstreckte eerlijkheid. 'Wandel voor mijn aangezicht, en wees oprecht' (Gen. 17: 1). En indien de heilige God in Zijn ontferming 'weet, wat maaksel wij zijn', dan moeten wij als onheilig maaksel het ook van onszelf en anderen weten, in ootmoed en ontferming.

Tact, het juiste aanraken van de naaste is dus een kwestie van geestelijk leven. Hoe staat de missionair werker zelf tegenover Christus en zijn medezondaar? Laten de mensen nooit de indruk krijgen dat missionair werkers met vlag en wimpel aan de kant van Jezus staan en zij zelf aan de verkeerde kant. Dan krijgen zij het gevoel dat zij onder hen door moeten gaan. Eén van de meest belangrijke factoren in het tactvol ontmoeten van de ander is het waarachtig beleven van de gezamenlijke zonde en schuld.

Gespreksvragen

1. Hoe kan mensenkennis worden verkregen?
2. Wat is het verschil tussen 'oprechtheid' en 'voorzichtigheid'? Hoe bewaar je het juiste midden?
3. Wat vind je van de uitspraak: 'Laten de mensen nooit de indruk krijgen dat missionair werkers met vlag en wimpel aan de kant van Jezus staan en zij zelf aan de verkeerde kant.'

LITERATUUR

Ambrosius, Isaac, *Het zien op Jezus; een gezicht van het eeuwig evangelie of der ziels-oogingen op Jezus*, 7e druk, Doetinchem: Bokma, z.j.

Boer, Den C., *1 Korinthe*. Kampen: Kok 1993.

Boston, T., *Des menschen natuur in deszelfs vier-voudigen staat, van eerste oprechtheid; geheele bederving; begonnen herstelling; en voltrokken gelukzaligheid, of ellende*. Utrecht, Den Hertog, 1741.

Brakel, W. à, *Redelijke Godsdienst*, 6e druk. Utrecht: De Banier, 1985.

Brummelen, A. van, *Een goed fundament. Pastorale vingerwijzingen*. Kampen: Kok. 1991.

Brummelen, A. van, *Overdenkingen in stilte. Een theologische en geestelijke nalatenschap*. Houten: Den Hertog, 2001.

Doleweerd, J.H. van (Red.) *Gij zult Mijn getuigen zijn. Zending in bijbels perspectief*. Houten: Den Hertog, 2006.

Groe, Theodorus van der, *Het lezen van de Heilige Schrift*. 3e druk Houten: Den Hertog, 2005.

Henry, M., *Aan Zijne tafel. Onderwijzingen tot het recht gebruik van des Heeren Heilig Avondmaal*, Kampen: De Groot-Goudriaan, 1983.

Jager, H.J. de, *Kernwoorden van het Nieuwe Testament*. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 1968.

Kersten, ds. G.H., *De Heidelbergse Catechismus*, Utrecht: De Banier, 1983.

Overduin, J. Tact en contact. *De moderne mens en het Evangelie*. Kampen: Kok, 1958.

Reenen, van G., *Heidelbergse Catechismus*, 9e druk. Houten: Den Hertog 1929.

Reuver, A. de, *Verborgen omgang. Sporen van spiritualiteit in Middeleeuwen en Nadere Reformatie*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2002.

Spurgeon, C.H, *Pastorale Adviezen, deel 1 en 2*; Utrecht: De Banier, 1973.

Voetius, Gisbertus, *De praktijk der godzaligheid, Tekstuitgave met inleiding, vertaling en commentaar door Dr. C.A. de Niet. Deel II*. Utrecht: De Banier, 1996,

Zending Gereformeerde Gemeenten

Adres

Houttuinlaan 7
3447 GM Woerden

T 0348-489950

E info@zgg.nl

I www.zgg.nl